Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушныза! *Ленин—Сталин паша верч кучедалаш ямде лий!*

Ямде лий

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН ОРГАНЖЕ
Адрес: Йошкар-Ола, Совет пӧрт, „Ямде лий" редакций

XIX Марийский областной партконференций шке пашажым пытарен

10—12 мартыште XIX Марийский областной партконференций эртен. Конференцийыш решающий йӱкан 200 делегат да совещательный йӱкан 45 делегат толынат ыле.

ВКП(б) Марийский обкомын отчетный докладшым ВКП(б) обкомын первый секретарьже В. М. Кушнарев йолташ ыштен. 11 март эр заседанийыште ВКП(б) обком ревизионный комиссийын отчетный докладшым колыштмо. Докладым Сизов йолташ ыштен.

11 март кас заседанийыште конференцийыште Йошкар-Оласе пионер-шамыч шкеныштын шокшо саламлымышт дене выступатленыт. Нуно партийлан да Сталин йолташлан весела, сай хор дене саламым каласен пуэныт.

12 мартыште кас заседанийыште конференций закрытый (тайный) голосований дене ВКП(б) Марийский областной комитетын у составшым сайлен. ВКП(б) Обком членыш 45 еҥым, ВКП(б) Обком членыш кандидатлан 15 еҥым, ВКП(б) Обком ревизионный комиссий членыш 5 еҥым сайлыме.

12 мартыште ВКП(б) Обкомын первый пленумжо эртен. Пленум ВКП(б) Маробком секретарь-шамычлан **Кушнарев В. М., Мамаев Р. М., Ончуков М. А., Чебоксаров Н. П.** йолташ-шамычым сайлен.

ВКП(б) Обком бюро составыш пленум **Кушнарев В. М., Мамаев Р. М., Тукманов П. М., Ончуков М. А., Чебоксаров Н. П., Иванов М. Н., Кавалеров Т. И., Абрамов Я. И, Маракулин Д. Ф.** йолташ-шамычым сайлен.

ВКП(б) Обкомын оргинструкторский отдел вуйлатышылан **Таныгин И. Н.** йолташым, промышленный отдел вуйлатышылан **Михеев В. И.** йолташым, лесной отдел вуйлатышылан **Кондратьев Г. И.** йолташым, военный отдел вуйлатышылан **Галкин И. О.** йолташым, „Марийская правда" газета редакторлан **Маракулин Д. Ф.** йолташым, „Марий коммун" газета редакторлан **Семенов Н. А.** йолташым утвердитлыме.

Советский Союз ден Финляндий коклаште мирный договорым заключитлыме

7—12 мартыште Москваште ик могырым СССР-ын Уполномоченныйже-шамыч—СССР Калык Комиссар-шамыч Совет Председатель да Иностранный Паша Калык Комиссар В. М. Молотов йолташ, СССР Верховный Совет Президиумын членже А. А. Жданов йолташ да комбриг А. М. Василевский йолташ да вес могырым Финляндский Республикын уполномоченныйже - шамыч—Финляндий министр-шамыч Советын председательже г-н Рюти Р., министр Паасикиви Ю. К., генерал Вальден К. Р. да профессор Войонмаа В. коклаште военный действийым чарныме да СССР ден Финляндий коклаште мирный договорым заключитлыме вопрос дене переговор каен шоген.

Переговор 1940 ий 12 мартыште Советский Союз ден Финляндий коклаште мирный договорым подписатлымаш дене пытен.

МЕ МИР ВЕРЧ ШОГЕНА

13-шо мартыште ме шергакан уверым колна: классный руководительна Лидия Александровна Советский Союз ден Финляндий коклаште 12-шо мартыште мирный договорым ыштыме нерген увертарыш. Моло-шамыч семынак, мыят тиде договорым саламлем. Мемнан Советский правительство керек-к у ш т а т шкенжын мирный политикыжым шуктен шога. Тидым Финляндий дене мир ыштымаш дене адакат ик гана ончыктымо. Мемнан советский калык да Йошкар Армий виян улыт. Нуно шке элыштым аралаш эре ямде шогат. У договор почеш Ленинградланат, Советский Карелийланат, Мурманскланат—мемнан кугу северный портланна, опасность пытен. Мемнан Йошкар Армий Финляндий коч да Финский залив гыч Советский Союз ӱмбак керылташ нигӧланат эрыкым ок пу.

Мый шкенан Йошкар Армийна дене моктанем. Мемнан армий виян. Тудо Финляндийыште кучедалме годым керек-могай условийыштат кучедалаш способный улмыжым ончыктыш.

Меркушев Толя.
Йошкар-Ола,
4 ше школа,
6-шо „Б" класс.

Мудрый решений

Мый кажне кечын радиом колыштам. Международный положений нерген газетыште кӱрылтде лудын шогем. 13 мартыште эрдене СССР ден Финляндский Республика коклаште мирный договорым заключитлыме нерген радиопередачым поснак куанен колыштым. Кунам от куане, вет ынде Ленинград ола да тудын кум миллионат пележе калыкше безонасностьышто. СССР ден Финляндский Республика коклаште ыштыме договор пеҥгыде мирный отношенийым ышта. Англо - французский империалист - шамычын Европа мучко сарым ылыжташ шонымышт сӱмырлен.

Куатле Йошкар Армий родинынан границыжым пудырташ тоштшо-шамычлан шалатыше ударым пуэн кертеш.

Сталинский мирный политикым чот саламлен, мый военный специальностьым эше сай тунемаш тӱҥалам.

Мошков Аркадий.
Йошкар-Ола, 6-шо номеран школа, 9-ше „А" класс.

ВОЛОДЯ МЕЛЕДИН

Всесоюзный ял озанлык выставкылан Володя Мелединын экспонатше-шамыч

Марийский республикын природыжо поян. Республикын территорийыштыже пелыже утла чодра, республика мучко шуко эҥер, яндар вӱдан ер, тӱрлӧ почва уло. Айдемын шинчажлан койдымат эше пеш шуко уло. Ме мландын недржым кӱлеш семын лончылаш тӱҥалына гын, пеш ожнысо нергенат шуко палене налын кертына: мланде нерген, мланде ӱмбалнысе илыш нерген, посна периодласе да эпохыласе историй нерген.

Комсомолец Загайнов Миша тунемше йолташыже-шамычлан газетым лудеш („Юледӱр" колхоз, Ронго район).
Фото деткор В. Загайновын.

Йошкар - Оласе пионер пӧртысӧ юный натуралист Володя Меледин 1940 ийыште Всесоюзный ял озанлык выставкыште участвоватлаш тӱҥалеш, тудо участвоватлыме нерген уже свидетельствымат налын. Тенийсе выставкылан тудо шке кок ий лиеш ямдылалтеш. Выставкыште Володя Марийский республикысе эҥерлаште, ерлаште илыше чыла тӱрлӧ кол-шамычым ончыкта. Тудо колшамычым спиртовый да формалиновый раствоpан банк-шамычыш оптен, южыштым чучелым ыштен. Тудо теве могай кол-шамычым ончыкта: нужым, олаҥгым, пардашым, лещым, кырыным, шереҥгым, красноперкым, мокшынчым, сомым, пискарым, вьюным, миногым, стерлядым, каракам, моло тӱрлымат.

Тидын деч посна нине кол - шамыч нерген чыла раш воза, нунын могай специфический особенностян улмыштым ончыкта. Володя Марийский республикысе водный системын (эҥер-шамычын, ер-шамычын) картшым ышта, тушто тӱрлӧ кол - шамычын географический расположенийыштым ончыкта.

Володя Меледин адак колшамычын тушманыштымат южыштым экспонат денак, южыштым сайын сӱретлыме картина дене ончыкта. Кол-шамычын черышт нерген умылтарен воза. Колшамычын могай чер дене черланымышт нерген шуко литературым лудын.

Володян пашажым мый шкеак консультироватлем. Мый пеҥгыдын ӱшанем: Володя шке ӱмбакше налме задачым чаплын шукта.

Г. Модин.

Математика урокышто Николай Иванович контрольный пашам возыктен. Петят возен.

Петя. Ах, мый Николай Ивановичым тече сайын онталышым ве-ет! Контрольный пашам Миша Иванов деч возен нальым!

— Кузе?!...
— Мы... мый тыйым, Николай Иванович, пален омыл вет, Вася шоненам...

18-ше март—Парижский Коммуна ден МОПР кече

ПАРИЖСКИЙ КОММУНА

Кудло индеш ий ожно, 1871 ий 18 мартыште Парижысе пашазе-шамыч (Францийын столицыже) властьым шке кидышкышт шупшын налын, Коммуным ыштеныт. Коммуна 72 кече жап велэ лийын.

Тунам французский пролетариатын шкенжын пеҥгыде революционный партийже лийын огыл. Восстатлыше парижский пашазе-шамыч банкым да поян-шамычын погыштым шке кидышкышт шупшын налын огытыл, пӱтынь Франций дене, утларакше кресаньык-шамыч дене кылым кучен огытыл. Парижский Коммунын пеҥгыде вооруженный защитыже лийын огыл. Адак Коммунын лушкыдылыкшым ончыктышо эн тӱҥ причина— коммунар-шамыч коклаште колебатлыше-шамыч лийыныт. Вот молан 1871 ийын мартыште Парижский Коммуна шаланымашке шуын.

Коммунын пашажым аралымаште революционный пашазе-шамыч пеш кугу героизмым да лӱддымылыкым ончыктеныт. Коммунар-шамычын ватышт ден йочашт-шамыч нунын дене пырля героически кучедалыныт да Парижский баррикадылаште пырляк колент. Ялнык гай лийше буржуазий 30 тӱжем пашазе-шамычым пуштын, 40 тӱжемым арестоватлен да каторгыш колтен.

Парижский Коммунын пашажым пролетариатын вождьышт — Маркс, Энгельс, Ленин да Сталин пеш кугун акленыт.

Коммунар-шамычын кучедалме пашаштым мемнан элыште Великий Октябрьский социалистический революций ыштен шуктен.

Коммунын пашаже нигунамат ок мондалт, эре илаш тӱҥалеш. Коммунын пашажым шемер калык нигунамат огеш мондо.

Кажне ийын 18 мартыште чыла тӱнясе шемер-шамыч Парижский Коммунын кечыштыже революционер-шамычлан, ош террорын жертвышт-шамычлан полшышо международный организаций (МОПР) кечым эртарат.

18 март кече—тиде война ылыжтыше провокатор-шамыч ваштареш шемер массым мобилизоватлыме кече.

ЛӰДДЫМӦ ПИОНЕР

Кокымшо китайский народный армийын 20 - шо партизанский отрядыштыже изи, 9 ияш пионер улмаш. Ачаже тудым 8 ий теммекыже антияпонский пионерский отрядыш возыктен. Тиде отрядыште тудо шке родиным сай аралыше лияш ямдылалтын, воспитыватлалтын.

9 ий теммекыже йоча-шамыч тудым шке вожатыйыштлан сайленыт. Тудо эше изи улмаш гынат, йоча-шамычым сайын организоватлен да отряд чӱчкыдын партизан-шамычлан полшен.

Пионер-шамыч партизан-шамыч дене разведчиклан служитленыт, партизан-шамыч деке командований деч указанийым коштыктеныт, чыла кугуен-шамычын партизан-шамыч дене пырля кайымекышт, яллаште оролан кодеденыт.

Ик гана тиде изи пионер партизанский отрядын погынымашыштыже лийын. Тиде жапыште ялышке японский бандит-шамыч керылтыныт, партизан-шамычлан чакнашышт логалын. Йоча партизан-шамыч деч шеҥгелан кодынат, японец-шамыч дек пленыш логалын.

Тудын эше пеш изи улмыжым ужын, японский офицер тудын деч партизан-шамыч нерген, нунын мыняр еҥ улмышт да нунын куш каймышт нерген палын налаш решитлен. Йочан кумылжым нӧлталаш манын, тудо конфетым, пряникым, моҥышым кондаш кӱштен. Но японец-шамыч йоҥылыш лийыныт. Изи пионер тудлан мом кондымым чыла мӧҥгеш шӱкалын, эре ойлен:

— Китайский конфет тамле, а японский тамле огыл... Мый дечем корангза.

Тунам офицер тудын деч йодышташ тӱҥалын. Офицер револьверже дене ӱстел ӱмбалым кырен да кычкырен:

— Партизан-шамыч кушан шылыныт?

— Ом шинче.

— А тый шинчет, тиде ялыште кӧ партизан?

— Чыла китаец-шамыч— партизан улыт.

— Тыйын ачат ден ават кӧ улыт?

— Кӧ японец - шамычым кыра, тудо мыйын родной ачам.

Изи геройын тыгай ответшылан ӧрын, офицер солдатше-шамычлан пионерым кызытак лӱяш приказатлен. Но солдат-шамыч йӱватылыныт. Нунын тиде чудовищный приказым шуктен кидышт нӧлталалтын огыл. Тунам орышо офицер саблыжым луктын да пионерын вуй ӱмбачше рӱзалтен. Пионер тӧр шоген да китайский йоча - шамычын йӧратыме мурыштым мурен:

„Изи шольо-шамыч, изи шужар-шамыч, ме чыланат пионер улына, ме—антияпонец-шамыч...“

Тудо мурыжым пытарен шуктен огыл: палачын саблыже тудын вуйышкыжо керылтын.

Китайский калык „боец да беженец-шамычын икшывышт верч кугун тырша. Нунылан образований налашышт да иктаж-могай пашалан тунемашышт лӱмын пӧрт-шамычым ышта. СНИМКЫШТЕ: Чунцинысе ик йоча пӧртыштӧ столярный паша урок.

Китайский армийын самырык боецше-шамыч.

Боец-шамычлан письма

Фронтысо китайский боец-шамыч чӱчкыдын йоча-шамыч деч письмам налыт. Йоча-шамыч теве мом возат:

Ончыл линийлаште кучедалше мыйын изам-шамычлан!

Те японский бандит-шамыч ваштареш, мемнан родинын эрыкше верч кучедалыда, тыланда нелэ. Те эре тушманын лӱйкалыме снаряд да пуля-шамыч коклаште улыда. Тендан лӱддымашда верч ме тендам пеш кугун пагалена да тендан дене моктанена.

Шакше захватчик-шамыч! Ме нуным ужмо шудымын она чамане.

Мый да мемнан йоча-шамыч вашке кушкына да фронтыш каен кертына, манын мый ӱшанем. Меат вӱрым йоктараш велэ огыл, но тендан семынак сеҥаш тӱҥалына.

Ончылно мемнам сеҥымаш вуча!

Тендан изи шужарда Пан-Фий-мин.

Китайский йоча-шамычын ответышт

Ик китайский газета китайский йоча-шамычлан икмыняр йодыш-шамычым пуэн. Теве южо йоча-шамычышт могай ответым пуэныт:

Тыйын лӱмет кузе, да мыняр ияш улат?	Тый мом ышташ йӧратет, да тый мом ыштынет?	Мом тый ышташ от йӧрате, да мом ыштымет ок шу?	Тый кузе шонет: Китай Япониийым сеҥа мо?	Тыйын районетым японец-шамыч шупшын налыт гын, тый мом ыштет?	Кугу лиймекет тый мом ышташ тӱҥалат?
Мыйын лӱмем Лан Чун-юу. Мый 11 ияш улам.	Мый японец-шамыч ваштареш пеш кучедалнем.	Мый предатель-шамычым ужмо шудымын ом йӧрате.	Ме, китаец-шамыч, японец-шамычым Китай гыч обязательно поктен колтышаш улына.	Японец-шамыч мемнан районыш толыт гын, шке ешем верч ӱчым шукташлан, кандаш японец-шамычым пуштам.	Кугу лиймекем армийыш каем.
Мыланем 12 ий. Мый ӱдыр улам, лӱмем Жу-Ай.	Мый мече дене, пинг-понгла модаш да умша дене шоктымаш гармоньым шокташ пеш йӧратем. Мый японец-шамыч ваштареш пеш кучедалнем.	—	—	Изи тунемше-шамычат тылыште пропагандым ыштен шогышаш улыт. Японец-шамыч толыт гын, мый нуным кеч тоя дене гынат, кыраш тӱҥалам.	Кугу лиймекем мый пашам ышташ тӱҥалам.
Мый Ли Шу-ни лӱман рвезе улам. Мыланем 8 ий. Мыйын ачамым японец-шамыч пуштыныт.	Мый пуштшо еҥым пеш кучынем.	Мыйын кул лиймем ок шу.	Китаец-шамыч японец-шамычым сеҥышаш улыт.	Японец-шамыч толыт гын, ме нуным пуштедышаш улына.	Кугу лиймекем мый ачам верч японец-шамычлан ӱчым шуктем.
Мыйын лӱмем Ван Му-жи. Мыланем 10 ий.	—	Мый шорташ ом йӧрате.	Мый манам: Китай Япониийым сеҥа.	Мемнан деке японец-шамыч толыт гын, мый нунын деч лӱдаш ом тӱҥал. Вет лӱдмӧ дене пашам ончык колтен от керт.	Кугу лиймекем мый солдат лиям, а кызыт ачам ок колто.
Мыланем 14 ий. Лӱмем Сум Дью-дмун. Мыйын ачам армийыште доброволец ыле да японец-шамыч пуштыныт.	Мый мураш да танцоватлаш пеш йӧратем. Мый шкеак ятыр тӱнец-шамычым тунемынам да кызыт икмыняр йоча-шамычым туныктем. Вашке нуно школьный пайремыште выступатлаш тӱҥалыт.	Мый пашам ыштыдыме еҥ-шамычым пырчат ом йӧрате.	Если чыла китаец-шамыч японец-шамыч ваштареш ушнат гын, ойлымат ок кӱл, нуным восточный океаныш поктен колтат.	Мемнан районыш японец-шамыч толыт гын, мый нунын колымешкышт кучедалаш тӱҥалам.	Изиш кугурак лиймекем мый солдат лиям.

Олимпиадылан сайын ямдылалтына

Мемнан пашана

Партий ден правительство да лично Сталин йолташ мемнан верч кугун тыршат. Мыланна чыла условийым ыштеныт. Тидлан ме сай да отлично тунемшаш улына. Дисциплинированный лияшна кӱлеш.

Всесоюзный йоча творчествын олимпиадыжым эртараш пунчалме деч вара, ме чыланат тиде пашашке куанен ушнышна.

Рукодельный кружокышто 68 ӱдыр-шамыч членлан шогат. Шестидневкыште кок гана занятий эрталтеш. Олимпиадылан 30 тӱрлӧ тӱрым ямдылена. Маня Сушенцова ден Нона Ширшова пионерский знамям, Люса Дружинина „И. Сталин" ден „Г. Седов" ледокол-шамычын вашлиймыштым" тӱрлат. Чыла коллектив дене „Роза" букетым ямдылена. Букет пеш чапле лиеш.

Мый Надя йолташем дене пырля „Арктикым сеҥен налме" панном тӱрлена.

ИРА ПОДШИВАЛОВА,
НАДЯ БАХТИНА.

Йошкар-Ола, 7 номеран школа, 7-ше „Б" классыште тунемше.

Рукодельный кружокын членже-шамыч шке пашаштым йоча олимпиадыште ончыкташ ямдылат. Кружокын руководительже ПЕТРИК Т. Е. (шолаште) ФРИДМАН МАРАЛАН да БАХТИНА НАДЯЛАН кузе ышташ кӱлмӧ нерген умылтара.

Фото С. Чуршуковын.

ЙОЧА-ШАМЫЧ, ТЕ ШИНЧЕДА: ТЕНИЙ ЙОЧА ТВОРЧЕСТВЫН ВСЕСОЮЗНЫЙ ОЛИМПИАДЫЖЕ ЭРТАРАЛТЕШ. ТИДЕ НОМЕРЫШТЕ МЕ ЙОШКАР-ОЛА ПИОНЕР ПӦРТЫН ОЛИМПИАДЫЛАН ЯМДЫЛАЛТМЫЖЫМ ОНЧЫКТЕНА.

АЛЬБОМ ДЕН СВЕТОВОЙ ГАЗЕТЫМ ЯМДЫЛЕНА

Мый фотокружокышто 1939 ий шыже гыч членлан шогем. Тиддеч ончыч фотографий нерген нимомат пален омыл. Кружокышто первый кече гычак куанен тунемаш тӱҥальым. Кружок вуйлатыше Коля Дружинин фото пашам пеш сайын умылтара. Мемнам уло кумылжо дене туныкта. Кружок занятий гыч моҥгӧ толмек, фотографий дене заниматлаш эре жапым ойренам. Шуко книгам лудынам, кызытат лудам. Тыге мый фото пашам вашке тунем шуым. Кызыт фотографироватлен сайынак моштем, самостоятельно пашам ыштем.

Художественный олимпиадылан альбом ден световой газетым ямдылена. Тидлан тӱрлӧ фотоснимкым ыштена. Аля Маймин самодельный лейкым ышта. Лев Кулюкин самодельный лейкын схемыжым лончылен налмек, шуко ешартышым пуртен. Кызыт шке гыч лейкым ышта.

Фотокружок член
Миша Чебасов.

Йошкар-Ола, 6 номеран школа, 6-шо классыште тунемше.

Сай да отлично отметка дене вашлийына

Ме коктынат ик классыште тунемына. Кумышо чырыкыште сай отметкым налын улына. Олимпиадым сай да отлично отметка дене вашлийына. Шеҥгелан кодшо-шамычлан полшена.

Занятий деч вара ме пионер пӧртыштӧ тӱрлӧ пашалан тунемына. Олимпиадылан МАССР-ын гербшым ямдылена.

Йоча-шамыч! Те чыланат олимпиадыште участвоватлен кертыда, тидлан кызытак ямдылалташ пижса.

Головунина Зина,
Егорова Ида.

Йошкар-Ола, 6 номеран школа, 7-ше классыште тунемше.

Драмкружок олимпиадыште „На границе" лӱман пьесын ужашыжым модын ончыкта. Снимкыште: КОВАЛЕНКО МУЗА Степанида Власова рольым, СМЕХОВ ГЕНА капитан Нумат рольым модыт.

Фото С. Чуршуковын.

Юный радиолюбитель-шамыч

Йошкар-Оласе пионер пӧрт пелен кок юный радиолюбитель-шамыч кружок пашам ыштат. Ик кружокшо тӱҥалше радиолюбитель-шамычлан, весыже свободный тема дене заниматлыше кружок.

Тӱҥалше радиолюбитель-шамыч кружокышто утларакшым 5—6—7 класслаште тунемше-шамыч шогат. Нуно кугу куанымаш дене радио пашам тунемыт. Кружок член-шамыч кажне занятийыш кугу кумыл дене коштыт да занятий пеш активно эрта.

Кружокыш толмышт годым нуно радио нерген нимомат огыт шинче ыле. А кызыт радиоприемник шамычын сложный конструкцийыштым ыштен моштат.

Свободный тема дене пашам ыштыше-шамыч кружок юный радиолюбитель-шамычын заочный выставкышкышт экспонат-шамычым ямдыла. Тиде экспонат-шамыч коклаште Ершов Юран, Евтропов Олегын, Абрамов Мишан, Чебасов Евгенийын да Сырейшиков Васян экспонатышт поснак ойыртемалт шогат.

6-шо номеран школышто 10 шо классыште тунемше Евтропов Олег всеволновый радиоприемникым ышта. 7-ше номеран средний школышто тунемше Чебасов Евгений радиолым ыштен. Кызыт Евгений колхозный радиопередвижкылан конструкцийым ямдыла. Тиде конструкцийже дене тудо 1940 ийысе Всесоюзный ял озанлык выставкышке участвоватлаш тӱҥалеш. Ершов Юра „РФ—1" типан всепентодный приемникым ямдыла. Абрамов Миша ден Ершов Юран экспонатышт поснак сай качествышт дене ойыртемалт шогат.

Чылаже 8 экспонат ямдылалтеш. Нуно чыланат 1940 ийысе йоча творческий олимпиадыште участвоватлаш тӱҥалыт.

А. ВОЛКОВ.

Йошкар Оласе пионер пӧрт пеленсе радиолабораторийым вуйлатыше.

Олимпиадылан ме кузе ямдылалтына

1940 ийыште йоча творчествын всесоюзный олимпиадыже эртаралтеш. Тиде олимпиадын значенийже пеш кугу. Тудо тунеммын качествыжым са емдаш, дисциплиным пеҥгыдемдаш, адакшым йоча-шамыч коклаште у талант-шамычым палыкташ полшышаш.

Йошкар-Ола пионер пӧртысӧ чыла кружок-шамыч олимпиадылан виян ямдылалтыт. Кружок член-шамыч тунемме качествым саемдаш, отлично да сай тунемаш тыршат, вет олимпиадыште участвоватлаш сайын да отлично тунемше-шамыч гына правам налын кертыт. Художественный самодеятельность да технический кружок-шамычын смотрышт мемнан дене 21 гыч 26 март марте эртаралтеш. 25 мартыште хоровой, драматический, балетный кружок-шамыч оласе йоча-шамычлан концертым ончыктат. Ариадна Георгиевна Пекаторсын вуйлатыме драмкружок „Новенькая" пьесым ямдылен. Кызыт „У синего форда" пьесым шындаш ямдылалтыт. Композитор В. С. Мироновын вуйлатыме хор я т ы р муро-шамычым сайын исполнятла. Нунын коклаште „Сталинлан", „Октябрьский муро" улыт. Балетный кружок смотрышто марла, рушла да СССР калык-шамычын куштымо номер-шамычым ончыкта. Кукольный театр „По щучьему велению" пьесым, а изи йоча-шамыч „Колобок" пьесым шындат.

Рукодельный кружокын членже-шамыч олимпиадылан СССР гербым, Марийский АССР-ын гербшым, пионерский знамям, В. И. Ленин ден И. В. Сталин йолташ-шамычын барельефыштым да молымат ыштен шуктат.

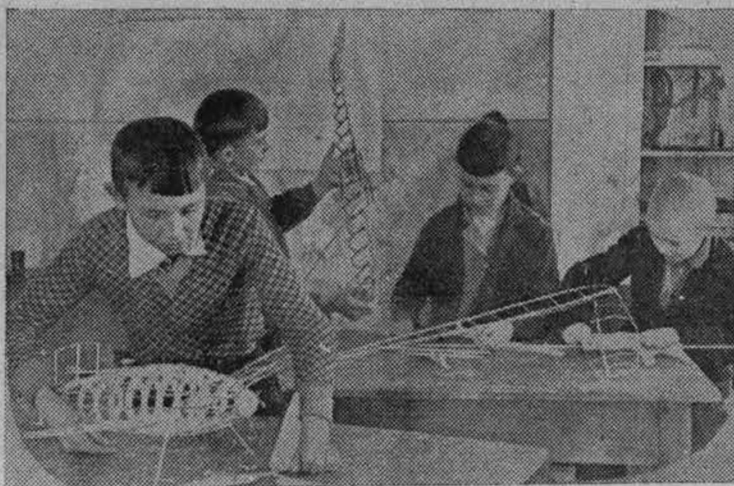
Пионер пӧртыштӧ изо кружок уло. Кружок член-шамыч олимпиадылан „Мемнан родина" тема дене композицийым ыштат.

Авиамодельный, радио, фото кружок-шамычын кабинетышт кажне кечын йоча-шамыч дене тич темеш. Ик манаш, мӱкшла рӱжген пашам ыштат. Авиамодельный кружокысо член-шамыч авиамодель-шамычым ямдылат. Юра Круглов у конструкциян модельым, Виль Лопатин, Колесников бензиновый моторан истребительын модельжым ыштат.

Пионер пӧрт олаште улшо школласе кружок-шамычлан пашаштышт полышым пуа. Тидлан консультаций эртаралтеш.

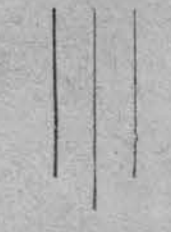
Т.А. Кротова.

Йошкар-Ола пионер пӧртын директоржо.

Пионер пӧртысӧ авиамоделист-шамыч йоча олимпиадыште шкеныштын модельыштым ончыкташ тӱҥалыт. СНИМКЫШТЕ (шола гыч пурлашке): ЛОПАТИН ВИЛЬ автожирым, КОЛЕСНИКОВ ГЕРА фюзеляжный модельым, КОРНИЛОВ ЮРА ден ТАТМЫШЕВСКИЙ ВАДЯ „Утка" типан модельым ямдылат.

26

ОБОРОННЫЙ СОРЕВНОВАНИЙ САЙЫН ЭРТЕН

Пырдыжыште кечыше шагатын стрелкыже 3 деке лишемеш. Икмыняр жап гыч звонокын йўкшӧ ученик-шамычлан урок пытымым шижтарен коридор мучкӧ йонгалте. Ученик-шамыч класс гыч военный кобинетыш чумыргат. Таче нунын лўйымаш да гранат кышкымаш дене школа кӧргысӧ соревнованийышт лиеш.

Теве тир.6 ен прицелым налыч. Военрукын командыже почеш чыланат ик ганаште лўен колтышт.

Лўен пытарымеке, результат гыч палде лие: эн сайын 10-шо классыште тунемше отличник Л. Злобин лўен. Тудо 50 очком налшаш гыч 47 очком налын. Кокымшо верыш А. Викторов лектын. Тудын результатше 46 очко. Кумышо верыште Токарев. Тудо чылаже 44 очком поген.

— Ну, ынде, рвезе-шамыч, гранатым шуаш тўҥалына. Те кажныже кум гранатым шуэда,—военрук Владимир Васильевич умылтара.

—Шуаш!—команда шоктыш.

Тунамак 5 гранат окнашке верештыч.

Гранат кышкымаште первый верыш И. Тюшин, Средин, Долгирев, Капустин, Поздеев лектытыт. Нуно чыла кум гранатге окнашке логалтеныт.

Ал. Герасимов.

Йошкар-Ола,
6-шо №-ан средний школа.

Шукерте огыл Оршинский СШ-то (Тор'ял район) тунемше-шамыч противогаз дене походым эртареныт. Снимкыште: ПВХО кружок вуйлатыше Охотников Иван поход деч ончыч походын задачыже нерген умылтара. Фото Д. Зверевын.

КЛАССЫН ЧЕСТЬШЕ ВЕРЧ КУЧЕДАЛЫНА

Мемнан 5-ше „А" классыште тунемше-шамыч тунемме ийын кумышо чырыкыштыже классын честьше верч поснак чот кучедалаш тўҥалыныт. Тиде тышеч коеш: 1-ше ден 2-шо чырыкыште мемнан класс шкенан школышто тунемме шот дене эн шенгел верыште ыле, а кызыт ятыр ончык каен улына. Теве Петров Алеша, Васильева Раисия, Александров Семен, Андреев Ваня классын честьше верч чот кучедалыт: нуно шкештат сайын тунемыт да тунеммашке шеҥгелан кодшо йолташыштланат полшат. Кокымшо чырыкыште Спиридонов Гриша начар тунемеш ыле, тудлан Александров Семен полшаш тўҥале да Гриша кумышо чырыкыште сайын тунемаш тўҥале. Кызыт классыштына Андреева Нюра велэ тунеммаште шенгелан кодеш, но тудланат ынде Васильева Раисия полшаш тўҥалын. Вашке Нюрат сайын тунемаш тўҥалеш, вара классыштына ик начар отметкат ок лий.

Михайлов Алеша.

Сотнур район,
Кугу Корамас НСШ.

Ме шырчык-омартам ыштена

Шырчык толмашеш ме Гаврилов Матвей йолташем дене февраль тылзе мучашыштак ямдылалташ тўҥална. Коктын 6 шырчык-омартам ышташ решитлышна. Коктытым уже ыштенна.

БАРАНОВ КОЛЯ.

Ронго район, Руя-Сола НСШ.

* * *

Шошым пушенге лышташыжым шара Пушенгыште шырчыкланат илаш сай. Садлан мый кок шырчык-омартам ыштен, иктыжым куэш шындышым, а весыжым ломбеш. Ынде мый шошым да шырчык толмым велэ вучем.

Димитриев Александр.

Звенига район, Ерусланкин ял.

* * *

Кайык-шамычым да шошым мый чытен кертде вучем. Садлан шырчык-омартам ыштен ямдылем. Мемнан ыштыме изи пӧртыштӧ тек кайык - шамыч ласкан илышт.

ДИМИТРИЕВ КОЛЯ.

Волжский район,
Эмеково НСШ, 5 класс.

* * *

А ме Шестаков Виктор йолташем дене коктын ик омарта гыч ыштышна. Моло йоча - шамычымат ышташ ўжына.

ЯШМЕТОВ ВАСЯ.

У-Тор'ял район,
Кузнецово НСШ.

* * *

Мыят шырчыклан омартам ыштылаш тўҥалынам. Иктым ыштенам, эше кокытым ыштен шуктем.

СОКОЛОВ СТЕПАН.

Йошкар-Ола район, Цибикнур средний школа.

Шыҥшале ылыже

Ик каныш кече годым мый ече дене чодрашке кайышым. Чодраш пурымеке, ик чара пушенге деке мийышым. Пушенгын шўмжӧ йӧршын ойырлен огыл ылят, мый тудым ойрен ончышым. Кенета кылмыше шыҥшале лектын возо. Шыҥшалым мӧнгыш конден, ошман яндау атыш пыштышым. Атым ўмбачше петырышым, изишак рожым кодышым. Изиш жап эртымек, шыҥшале ылыже. Тудо кызытат ила.

Димитриев Александр.

Звенига район, Ерусланкин ял.

Компасын историйже

Пеш ожнысо преданийыште эн ондак магнитым кузе пален налме нерген оҥай описаний уло. Шуко тўжем ий ожно Крите островышто Магнус лўман йорло кутўчӧ илен. Ик гана тудо палыдыме курыкыш кўзаш тўҥалын. Вашке гына тудын кўртньӧ дене кылыме ботинкыжым да кўртньӧ мучашан тояжым чыташ лийдыме вий дене курыкысо мланде шкеж деке шупшаш тўҥалын. Тыге магнитын кўртньым шке декыже шупшмыжо нерген эн ондак пален налме.

Моло сказаний - шамыч магнит мут эн ондак магнит мумо верын—древний Магнезия олан лўмжӧ гыч лектын манын ойлат.

Магнитын север ден югым ончыктымыжо нерген кум тўжем ий утла ожно китаец-шамыч пален налыныт. Тунамак кызытсе компас деч йылт вес тўрлӧ первый компас-шамычым ыштеныт. Кужу кутышан магнит падрашым пӧртшӧ шарнирышке пыштен, тудын ўмбалан кидым шуэн шогышо статуэткым пыжыктеныт. Китаец-шамыч мўндўр верышке путешествоватлаш каймышт годым пеленышт тыгай статуэткан магнитым оравашке пыштен коштыктеныт.

Китайский компас-шамычын ўмбал тўсышт эркынэркын кызытсе компасла койшо лияш тўҥалыныт. Север ден югым ончыктышо магнитный стрелкым порсын шўртӧ пырчеш сакаш тўҥалыныт. Южгынамже магнитный стрелкым вўд ўмбалне улшо поплавокыш пыштеныт.

Европеец-шамыч магнитын тўрлӧ велым ончыктымыжо нерген пеш кужу жап пален кертын огытыл. Лач 900 ий ожно гына компас дене коштшо арабский мореплаватель-шамыч европеец-шамычлан магнитын свойствыжо нерген увертареныт. Тылеч вара магнитым Европыштат кучылташ тўҥалыныт. Известный мореплаватель Христофор Колумб, шкенжын знаменитый путешествийышкыже кайме годым пеленже компасым налын.

Рывыж

Рывыжын чояланен коштмыжо нерген ойлымым тендан кокла гыч шукыжо колынытдокан.

Тудын чоялыкше нерген шукыж годым охотник-шамыч ойлат.

Рывыж хищный животный. Тудо колям пытараш полша. Тыге ял озанлыклан пайдам конда.

Телым рывыж мераҥ, кўдыр музо, ир музо, коля-шамычым кочкеш. Шошым, юг гычын кайык-шамычын толмекышт, тудо кайык-шамычым, нунын мунаштым, игыштым кочкеш, адак колям, вўд комакым, тугак шыҥшальым куча. Кеҥежым да шыжым тудо чоҥешташ тўҥалше изи кайык-шамычым кочкын ила.

Рывыжын шинчаже пеш писе. Йўкым пеш вашке колеш. Тудо колян йўкшым 120—150 метр тора гычат колеш. Ўпшым тора гычак шижеш. 1939 ий шыжым але лум возын гына ыле, мый Куяр станций могырыш охотыш миймышым. Куяр станцийым кок километр наре эртен кайышымат рывыж кышам ужым. Мый рывыж кыша почеш каяш тўҥальым. Ончем, рывыж кыша вик каймек, кенета шола могырыш тура савырнен кая. Мыят шола могырыш иктаж шўдӧ метр наре кайшымат колшо мераҥым ужым, а ончычшо мераҥ кыша нигуштат уке ыле. Тыге рывыж колшо мераҥын ўпшыжым 90—100 метр кокла гыч пален.

Рывыж утларакшым чара чодра тўр воктен, тыгыде куэрлаште, шопкерлаште илаш йӧрата. Иман чодраште огеш иле.

Апрель тылзыште рывыжын пыжашыштыже 4 гыч 8 марте изи сокыр рывыж иге-шамыч ужаш лиеш. Рывыж иге-шамыч пеш вашке кушкыт. Июль тылзыште кочкышым шке кычалаш тўҥалыт.

Г. М.

Метаграмма-шамыч

„Т" дене—плотникын ўзгар,
„П" дене—кочкыш шолтышо.

ХРИСТОФОРОВ МИТЯ

колтен.

Морко район.

* * *

„Т" дене—шошым толшо кайык.
„М" дене—заводысо тўнык.

ДИМИТРИЕВ МИША

колтен.

Волжский район,
Помар средний школа.

Врид. отв. редактор П. А. КЛЮК

Уполн. Марглавлита № А—252. Йошкар-Ола, Маргосиздатын типографийже.